

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Škoda nenavadnega mraza.

Od kod nek pride, da v delih narave vse škodljivo tako lahko zapazimo in še celo skerbno iščemo, da iztaknemo vsako negodno stvarico, — nasproti pa naročitneše dobrote tako lahko zgrešimo in pozabimo? V tem so ljudje do Stvarnika takošni, kakoršni so navadno do svojega bližnjega. Majhno razžaljenje, narmanjša škoda, ki jim jo njih najboljši prijatelj ali dobrotnik — dostikrat nehotoma — stori, izbriše velikokrat spomin narvečih dobrot, ki so jih prejeli od njih. Njih nehvaležnost in njih ošabnost jim stavlja te dobrote ko malenkosti pred oči, razžaljenje in škodo pa kot velikane. Iz komarja delamo radi vola, iz vola pa, če je treba, komarja.

Tako je s hudo, ostro zimo. Je kakor da bi ljudje drugzega ne čutili, ko silo mraza, in škodo, ki jo dela, velike koristi pa, ki jih tudi mraz zemlji donša, pa ne porajajo nikakor. Ko to ali uno škodo zapazijo, ko vidijo, da kakšen del veselosti pod zlo gré, menijo že, da imajo pravico mermirati zoper gospodarstvo zemlje, pa v kratki pameti ne premislijo, da naravi, spolnovaje veličanske naloge križem sveta, ravno po mrazu dohajajo velike koristi.

Primirjajmo brez enostranosti škodo in korist, ki nam iz mraza izhaja. Samo po sebi se bo iz tega pokazalo, kako malo pravice imamo grajati modro in do brotljivo vlado božjo.

Res je, oster mraz napravlja marsiktere nevgodnosti in marsiktero škodo. Včasih zmerzne voda do dna in vodnjaki niso več za rabo. Ribe poginejo v plitvih hraniših in ribnikih; reke stopijo čez svoje bregove; malni stojé, in iz tega pride pomanjkanje kruha. Nenavaden mraz napravi tudi preveliko dragino derv. Rastline terpe mnogotero škodo. Zimska setev (ozimina) zmerzne, če ni pogernjena s sneženo odejo, in drevesa in zelišča pomerjejo. Mnogo žival vzame pomanjkanja in mraza konec. Tudi ljudje terpe marsikaj na svojem zdravju in življenju.

To je nekoliko nar očitniših nasledkov presilnega mraza. Al koliko zim nasproti preživimo, v katerih se nobeden teh škodljivih nasledkov ne prikaže! In čeravno tu in tam nekoliko žival pogine, čeravno mraz tu in tam na polju in pri sadju kaj škoduje, — kaj je vse to proti koristi, ki je od njega dobivamo? Ne bodimo prenašli v svojih sodbah! Ker zveze tisučernih reči na svetu ne vidimo, ker zveze uzrokov in skrivnih vspehov v naravi v vsem njih obsežku ne poznamo: kako je mogoče, da bi o koristnosti ali škodljivosti naravnih reči prav sodili? Sila krivično pa je, če pri nekterih majhnih negodah in po dozdevni škodljivosti nekterih reči v naravi precej sklepamo na občno škodljivost. Zakaj ni marsiktero leto skor gosenci viditi, ko jih je druge leta toliko, da vse mergolj? Zakaj so včasih drevesa sadja tako polne, da se šibijo in lomijo? Zakaj je potihnila letos kuga živinska, ki je druge leta razsajala tak hudo? Zakaj včasih pleni terta tako, da manjka gospodarjem sodov za vino? Zakaj je nektero leto reži, drugo ovsa, tretje prosa na kupe? Še sto vprašanj bi zamogli zastaviti — in tudi naj bolj prebrisani človek nam ne more dostojnega odgovora dati; v tacih veselih okoljsinah ne vémo drugzega, kakor da se čudimo, — v nasprotnih pa, da mermramo in zabavljamo namest da bi dalje mislili!

Obstojmo raji svojo nevédnost, bratje moji, in vterdujmo se čedalje bolj v tolažljivem prepričanju, da je

vendar več dobrega, kot hudega, več prijetnega ko žalostnega na svetu.

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Drugi članek.

Zgodovinski pregled.

(Nadalje 12. lista.)

Razun omenjenega nahajamo zavez basnoslovni med mnogimi božanstvi, katerih imena še današnji dan v ustih dalmatinskih Slavenov, kakor Piko, Hrelja itd., ktera na sosedstvo téh narodov kažejo, ako ne na národno enakost ¹⁾. Ostri sodnik Kollarjevega dela ne dá veljati, da bi iz besede ap se izpeljati dalo aqua in equus in slovenski kon, kojn, konj. Vendar to ni nemogoče. Odkod pa nam bodete, prečastiti gospod profesor, izpeljevali besedo epus, Epona, kar v ital-skih narečjih pomeni konj, če ne od ap? Da je osko narečje latinski glasnik qu kot p izgovarjalo, to nam poterdujejo klasiki ²⁾. Tako je iz ap lahko postalo ak, akua, akvus, ekvus, akon, ekon, in po odpadlem glasniku k kon tudi latinsko consensus. Ta korenika se tudi najde v celtiskem jeziku, kjer eboll ³⁾ pomeni pullus equinus, in tudi nemška Fohlen se ima v ap, ep iskati, kjer je e ali a ravno tako odpadlo kakor pri akon. Tudi slavenska beseda kobila je prej našla temelj in razlog v ab, eb, ap, ep, kakor pa razlaganje besede konj iz kobanj. Ali je celtiška eboll nemška Fohlen, Füllen, sanskritska ballas? ⁴⁾ in je morebiti slovenska beseda kobila (primeri taliansko cavallo) nastala po predstavku glasnika k, kakor ga najdemo v besedah luža in kaluža, vran in kavran, ban in kaban, kur in cakur, cakurda (phallus matrix, vulva)?

Poznam Boppovo izpeljevanje besede equus iz sanskritskega ashu cito, ash, durchgehen, durchdringen, ali meni so kosmogoniški in mitologični dokazi tudi sveti ⁵⁾. Enako sorodnost najdemo v imenih Ross nemški, ors česki, in rusa slovenski; tudi s tem pomenom se sklada pomen vode, sanskritski rasa, slovenski rosa, rusa, odkod Rusalka, Wassernymphen. Drugi izvajajo Ross iz „reš“, kar v sanskritu pomeni: hinnire, rzati, rēzgetati.

Tako tudi je poznamljenje agnis (Agni, bog ognja jezdec na beranu) prenešeno na symbol jagne, agnus, mlad beran, in nemški jezik je ohranil poznamljenje Hammel od ham, holocaustum ignis, daritva ognja, prinešena Bogu Agni-tu. Poznam izpeljevanje jezikoslovcev besede agnis iz ag, bewegen, schleudern, in ajas iz aj ⁶⁾, — ali ravno ta prikazen govori za moje terdenje, da življi in njihovi symboli imajo eno koreniko, tedaj apen, op, up, v besedi ap, vapa, voda, Ross, ors, rusa, v besedi rasa, epus, epona, akvus, ekvus (aquus, equus), akon, kon, u ap ⁷⁾. Po tem takem bode tudi korenika staroslovenske besede nut = bik iskati v sanskritski besedi nu ⁸⁾ fließen.

¹⁾ Suidas III. str. 109. Kust. Abbate Fortis Reise durch Dalmatien I. 113. — Od Hrelja govori slavenski rod po ilirskih otocih pogostoma v narodnih basnih. Na svojem potovanju po Dalmaciji in ilirskih otocih sem več pripoved od Hrelja čul, in vse te povesti kažejo na djanja Herkulova. Nevém, ali sem pri Serviu ali Festu bral od Herkla, kateri je bil Herkul nekega italskega plemena. — ²⁾ Niebuhr Röm. Gesch. I. str. 77. Festus XIV. 117. — ³⁾ Leibnitz collectanea etymolog. 117. — ⁴⁾ Eichhoff 122. 234. — ⁵⁾ O konju kot symbolu Poseidona glej Creuzer Symbol II. 598 itd. O Višnutovi žertvi belega konja beri: „De Sacrificio Religionis Indobrahm“, quam subjecit Mihael Nilsen Schmidth, Havniae 1828. — ⁶⁾ Eichhoff 197. — ⁷⁾ Primeri še celtiško: epaul, ebaul, pullus equinus in ech equus (glej: Dr. Zeus Grammat. Celtica str. V.) each, nemško ehu konj, in aha voda. — ⁸⁾ Eichhoff 202.